

Katarina Trbović, medicinska sestra Malena – je li uistinu bila malena?

Katarina Trbović, Little nurse – was she really small?

Maja Sladić¹, Branka Brozović², Iva Gerić³, Lucija Vuković², Tomislava Gospočić⁴

¹Opća bolnica Karlovac, Andrije Štampara 3, 47 000 Karlovac, Hrvatska

²Klinički bolnički centar Zagreb, Kišpatičeva 12 i Petrova 13, 10 000 Zagreb, Hrvatska

³Klinički bolnički centar Sestre Milosrdnice, Vinogradska ulica 29, 10 000 Zagreb, Hrvatska

⁴Klinička bolnica Dubrava, Avenija Gojka Šuška 6, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Uvod: U Općoj bolnici Karlovac poslove anestezičara ili narkotizera obavljali su kirurzi i ginekolozi sve do dolaska prvih anesteziologa. Polovicom 60-ih godina prošlog stoljeća formira se tim od dva anesteziologa i jedne medicinske sestre koji su bili osposobljeni za provođenje anestezije. S obzirom na nedostatan sustavno prikupljanje podataka o djelokrugu rada anestezioloških tehničara u Karlovcu, posebice u počecima razvoja Odsjeka za anesteziju, učinila se rekonstrukcija osobnog i profesionalnog puta medicinske sestre Katarine Trbović.

Metode: Rad se temelji na usmenom svjedočanstvu Katarine Trbović i njezinih suradnika Milice Basara i Darka Jerinića, dokumentima pohranjenima u pismohrani Opće bolnice Karlovac te dokumentima u privatnom vlasništvu. Kao dopuna izvorima korišteni su do sada objavljeni radovi.

Rezultati: Katarina Trbović osnovnu je školu završila u Karlovcu 1959. godine. Nakon završenog prvog razreda opće gimnazije upisuje Školu za medicinske sestre u Karlovcu koju završava 1964. godine. Višu školu za medicinske sestre i tehničare u Zagrebu završava 1980. godine. Cijeli radni vijek radila je na poslovima glavne anesteziološke tehničarke u Karlovcu. Bila je prva, i duže vremena jedina, anesteziološka tehničarka na Odsjeku za anesteziju te prva medicinska sestra u ambulanti za bol. Kao dio medicinsko-tehničkog tima radila je u Ratnoj bolnici Topusko.

Zaključak: Rekonstrukcijom osobnog i profesionalnog puta Katarine Trbović dobiven je uvid u djelokrug rada anestezioloških tehničara od šezdesetih godina prošlog stoljeća do početka 21. stoljeća u Općoj bolnici Karlovac. Katarina Trbović s dva anesteziologa činila je tim stručnjaka koji je primjenjivao anesteziju i time oslobodio kirurge od poslova narkotizera što je doprinijelo boljoj organizaciji i kvaliteti rada. Njezino bogato radno iskustvo obilježilo je rad mnogih liječnika i anestezioloških tehničara u Općoj bolnici Karlovac.

Ključne riječi: povijest sestринства, povijest anestezije, medicinska sestra, anesteziološki tehničar, Opća bolnica Karlovac

Kratak naslov: Katarina Trbović

Abstract

Introduction: In General Hospital Karlovac, surgeons and gynecologists performed the duties of anesthetists until the arrival of the first anesthesiologists. In the mid-60s, a team of two anesthesiologists and one nurse was formed to administer anesthesia. Due to insufficient systematic data collection about the scope of work of anesthesia technicians in Karlovac, especially in the early development of the Anesthesia department, a reconstruction of the personal and professional journey of nurse Katarina Trbović was undertaken.

Methods: The work is based on the oral testimony of Katarina Trbović and her colleagues, documents stored in the archives of General Hospital Karlovac, and documents in private ownership. Previously published works were used as supplementary sources.

Results: Katarina Trbović completed elementary school in Karlovac in 1959. After finishing the first grade of general high school, she enrolled in the Medical high school in Karlovac, graduating in 1964. In 1980, she graduated from specialist training for nurses and technicians in Zagreb. Throughout her career, she worked as the head anesthesia technician in Karlovac. She was the first and, for many years, the only anesthesia technician in the Anesthesia department and the first nurse in the pain clinic. As part of the medical-technical team, she worked in Topusko War Hospital.

Conclusion: By reconstructing the personal and professional journey of Katarina Trbović, we gained insight into the scope of work of anesthesia technicians from the 1960s to the early 21st century in General Hospital Karlovac. Katarina Trbović, along with two anesthesiologists, formed a team of experts who administered anesthesia, relieving surgeons of anesthetist duties and contributing to better organization and quality of work. Her rich work experience left a lasting impact on many physicians and anesthesia technicians in General Hospital Karlovac.

Keywords: nursing history, anesthesia history, nurse, anesthesia technician, General Hospital Karlovac

Short title: Katarina Trbović

Primljeno / Received December 11th 2023;

Prihvaćeno / Accepted January 15th 2024;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Maja Sladić, *bacc. med. techn.*, Opća bolnica Karlovac, Andrije Štampara 3, Karlovac, e-mail: sladi.maja636@gmail.com, mob: +385 95 834 9618

Uvod

Nastojanja u ublažavanju i uklanjanju boli stara su koliko i čovječanstvo. Prvi anestetik koji je omogućio nesmetano odvijanje kirurških zahvata bio je eter. Primijenio ga je Wi-

liam E. Clark u Rochesteru u SAD-u prilikom vađenja zuba. S obzirom na to da o tome nije objavljeno izvješće, smatra se da je prvu uspješnu javnu demonstraciju uporabe ete-

ra izveo William Thomas Morton Green 16. listopada 1846. godine u Bostonu [1, 2]. Budući da u samim počecima anestezija nije bila atraktivna za liječnike, redovnice su se osposobljavale za taj posao. U Portlandu je 1909. godine osnovana prva škola za anesteziološke sestre u kojoj je školovanje trajalo 6 mjeseci [3].

Ivan Bettini izveo je prvu etersku narkozu u Zadru 13. ožujka 1847. godine. Prvu endotrahealnu anesteziju primijenio je liječnik Risto Ivanovski u vojnoj bolnici u Zagrebu 1948. godine. Razvoj hrvatske anesteziologije započinje 1950. godine zalaganjem prof. dr. Andrije Štampara. Hrvatskim liječnicima bilo je omogućeno pohađanje jednogodišnjeg tečaja za anesteziologe u Kopenhagenu. Slični tečajevi organizirali su se u Školi narodnog zdravlja u Zagrebu. Prvi anesteziolozi u Hrvatskoj bili su liječnici Đurđa Klaić, Ljubomir Ribarić, Jagoda Bolčić i Ivan Janjić [1, 2].

Do dolaska prvih anesteziologa, u Općoj bolnici Karlovac poslove *narkotizera*, odnosno onih koji daju narkotik, obavljali su kirurzi i ginekolozi. Riječ *narkotik* grčkog je porijekla, a znači omamljivati, uspavljivati. Karlovački kirurg Antun Medanić piše o broju operacija i primjeni narkoze u članku „Problem narkoze“ koji je objavljen 1929. godine u Liječničkom Vjesniku. To je ujedno i jedan od prvih radova iz područja anestezije u Hrvatskoj. Prva „šok soba“ osnovana je 1963. godine u sklopu kirurškog odjela Opće bolnice Karlovac, a 1968. godine s radom započinje Odsjek za anesteziju i reanimaciju [4].

U radu je prikazan osobni i profesionalni put medicinske sestre Katarine Trbović, prve anesteziološke tehničarke na Odsjeku.

Metode

Rad se temelji na usmenom svjedočanstvu Katarine Trbović i njezinih suradnika Milice Basara i Darka Jerinića, dokumentima pohranjenima u pismohrani Opće bolnice Karlovac te dokumentima u privatnom vlasništvu. Kao dopuna radu korištene su do sada objavljene publikacije.

Djetinjstvo i školovanje

Katarina Trbović rođena je 1. siječnja 1944. godine u Gornjem Prekrižju. Roditelji su joj bili otac Nikola Cvitko, po zanimanju ličilac, i majka Rozalija, domaćica [5].

Gornje Prekrižje nalazi se u općini Krašić. Prema popisu iz 1948. godine u Gornjem Prekrižju živjelo je 167 stanovnika [6].

Katarina Trbović rođena je kao treće dijete od petero djece u obitelji Cvitko. Najstarija sestra Božena bila je po zanimanju knjižničarka. Brat Zlatko bio je nastavnik tehničke kulture, Franjo je bio frizer, a najmlađi brat Nikola radio je kao fizički radnik u Saponiji Osijek. Majka Rozalija preminula je kad je Katarina imala 7 godina. Majčina bolest i smrt odredit će njezin profesionalni put. Kako bi se lakše brinuo o obitelji, otac se ponovno oženio. Pomajka Josipa Guštin bila je brižna osoba i predana obitelji [7].

Katarina se 1973. godine udaje za supruga Bogdana [8]. On je bio ekonomist te je radio kao komercijalni direktor Kar-

SLIKA 1. Katarina Trbović, 1980. godina. Izvor: privatno.

lovačke mljekare. Nakon smrti supruga, sama skrbi o sinu Aleksandru [7].

Osnovnu školu „Ivo Lola Ribar“¹ upisuje 1951. godine i ondje završava prva četiri razreda. U želji da nauči engleski jezik, od petog do osmog razreda pohađa Osnovnu školu na Rakovcu. Prvi razred Opće gimnazije u Karlovcu upisuje 1959. godine. Za gimnaziju se odlučuje privremeno dok se u Karlovcu ne otvori medicinska škola [7].

Škola za medicinske sestre počela je s radom 1960. godine i tada su upisana dva razreda smjera medicinske sestre [9]. Sestra Trbović pohađala je B razred [10]. Ravnateljica Škole bila je medicinska sestra Zorka Lasić [11].

Škola nije imala prostor za nastavu pa je prve školske godine nastava bila organizirana u prostorima Osnovne škole „Ivo Lola Ribar“. Trajala je od 17 sati do 21 sat prema redovnom srednjoškolskom nastavnom programu. Sljedeće školske godine nastava se izvodi u prostorima zgrade Centra za odgoj i obrazovanje na Baniji 24 [7, 12].

Školski program sastojao se od praktičnog i teorijskog dijela. U prvom razredu praktični dio nastave održavao se u školskom kabinetu, a u nastavku školovanja na odjelima karlovačke bolnice. Ljetna praksa održavala se u bolnici. Praktični dio nastave bio je organiziran od 7 do 10 sati pod nadzorom mentora. Na praksi su učenici morali biti točni, disciplinirani i uredno odjeveni. Učenice su nosile svijetloplavu haljinu s bijelom pregačom, ovratnikom i bijelom kapićom na glavi, a na nogama bijele *borosane*² čiji je naziv izveden od gradića Borovo kraj Vukovara gdje se nalazila tvornica koja ih je proizvodila. Učenici su nosili bijelo odijelo i bijele klompe. Sestra Trbović ističe: „Medicinska škola

¹ Današnja Osnovna škola „Braće Seljan“.

² Borosana je na tržištu od 1968. Razvijao ju je tim stručnjaka na čelu s dr. Brankom Strinovićem, ortopedom iz Zagreba. Borosana je stvorena prema anatomskim svojstvima ženskog stopala, čime se postigla uspješna kontrola svih njegovih bitnih dijelova. Bila je to isključivo namjenska obuća kreirana za žene koje dugo stoje ili mnogo hodaju. Dostupno na: <https://www.borovo.hr/hr/brand/borosana>, pristupljeno: 28. listopada 2023.

naučila me pedantnosti“. Teorijski dio nastave bio je organiziran u popodnevним satima u školi. Stručne predmete u srednjoj školi predavali su liječnici i medicinske sestre iz karlovačke bolnice. Neke od medicinskih sestara koje su predavale bile su Mira Bušić, Gizela Kiričenko i Zdenka Čačić. Budući da nije bilo puno udžbenika, većinom se učilo iz skripti. Tijekom školovanja učenici i nastavnici svake su godine u rujnu odlazili u Dječje odmaralište Selce na terensku nastavu. U jutarnjim satima bila je organizirana nastava, a popodnevna su bila rezervirana za slobodne aktivnosti. Iako su „voditelji nastave u Selcu bili vrlo strogi“, takav oblik nastave pozitivno su ocijenili roditelji, nastavnici i učenici [7].

Katarina Trbović školu je završila 1964. godine s vrlo dobrim uspjehom [13]. Za vrijeme pohađanja Medicinske škole, stekla je nadimak Malena i on je prati sve do danas.

SLIKA 2. Učenice B razreda Škole za medicinske sestre na proslavi 30. godišnjice mature, lipanj 1994. godine

Slijeva nadesno u prvom redu: Milka Galogaža, Ana Ulaković, Ivanka Sertić, Božica Tropčić, Katarina Trbović, Gizela Kiričenko (razrednica), Nada Golenko, Nada Mavrović; drugi red: Ivanka Popović, Matilda Krašović, Marija Kuharić, Biserka Paranos, Ankica Gidija, Sofija Čulig, Olga Šebalj; treći red: Branka Radetić, Darinka Marjanić, Zlata Gabrek, Marijana Fen, Ružica Maradin (ravnateljica), Zdenka Klobučar. Izvor: privatno.

Višu školu za medicinske sestre i tehničare u Zagrebu u trajanju od dvije godine upisuje kao stipendistica Opće bolnice Karlovac 1977. godine³ [14]. Za vrijeme školovanja bila je oslobođena dežurstava, a razdoblje školovanja pamti kao iznimno naporno.

SLIKA 3. Viša škola za medicinske sestre i tehničare Zagreb, Indeks kolegija, 1977. godine. Izvor: privatno.

Prilikom upisa, sestra Katarina polagala je prijemni ispit. Ispit se sastojao od praktičnog i teorijskog dijela provjere znanja i vještina iz zdravstvenih njega. Praktični dio ispita organizirao se u kabinetu [7].

Predmete koje je polagala tijekom školovanja prikazani su u Tablici 1.

Praktični dio nastave odvijao se na kliničkim odjelima pod mentorstvom više medicinske sestre Ane Šoldra u trajanju od 2 tjedna od 7 do 15 sati [7].

Dekan Više škole bio je Tomislav Čvorišćec. Katarina Trbović diplomirala je 1980. godine i stekla stručni naziv *viša medicinska sestra bolničkog smjera* [15]. Uz diplomu, sestre su dobivale sestričnu značku (Slika 4.).

SLIKA 4. Značka koja se dodjeljivala nakon završetka Više škole za medicinske sestre i zdravstvene tehničare u Zagrebu 1980. godine. Izvor: privatno, slika: Iva Gerić

³ Trajanje studija od osnivanja 1966. do 1998. godine, bilo je dvije godine ili četiri semestra, a nastavni programi bili su usmjereni prema stjecanju teorijskih znanja i praktičnih vještina za svakodnevni rad u zdravstvenoj praksi. Praktični dijelovi nastave odvijali su se u nastavnim radilištima suradnih zdravstvenih i drugih ustanova – u domovima zdravlja, općim i specijalnim bolnicama, kliničkim bolnicama, domovima umirovljenika. Izvor: <https://www.zvu.hr/o-veleucilistu-jucer-danas-sutra/>

TABLICA 1. Kolegiji i predavači prve i druge godine Više škole za medicinske sestre i tehničare Zagreb [14]

	godina (ak. god. 1977./78.)	godina (ak. god. 1978./79.)
Predmet Predavač	HIGIJENA PREHRANE Prof. Mauer Hugert	KIRURGIJA VMS AnđelaVukinovac
Predmet Predavač	INTERNE BOLESTI Dr. Hrvoje Harambašić	ORL BOLESTI Prof. dr. Radovan Subotić
Predmet Predavač	ZARAZNE BOLESTI Dr. Emil Bobinac	DJEČJE BOLESTI Prof. dr. Ivo Švel
Predmet Predavač	RATNA HIGIJENA Dr. Ivan Devčić	ORL BOLESTI VMS J. Štambuk
Predmet Predavač	SPEC. NJEGA INTERNIH BOLESTI VMS Ana Šoldra	DJEČJE BOLESTI VMS Silvana Canciani
Predmet Predavač	SPEC. NJEGA ZARAZNIH BOLESTI VMS Smiljka Nell	DERMATOLOGIJA Dr. B. Samić
Predmet Predavač	TIPSS (Teorija i praksa samoupravnog socijalizma) Mr. D. Novaković	DERMATOLOGIJA VMS R. Vojvoda
Predmet Predavač	ENGLESKI JEZIK Mr. V. Tanay	OČNE BOLESTI Dr. N. Raić
Predmet Predavač	ONO (Opća narodna obrana) Mr. T. Belamarić	OČNE BOLESTI VMS A. Šubašić
Predmet Predavač	MEDICIN. PSIHOLOGIJA Prof. Mladen Havelka	NEUROPSIHIJARIJA Prof. dr. Vladimir Hudolin
Predmet Predavač	ZDRAVSTV. ODGOJ Doc. dr. Živko Prebeg	NEUROPSIHIJARIJA VMS Ankica Pišpek
Predmet Predavač	EKONOMSKE OSNOVE I FINANCIRANJE ZDR. Mr. S. Krajačić	GINEKOLOGIJA Prof. dr. Č. Stoljković
Predmet Predavač	DIJETETIKA VMS M. Baranek	GINEKOLOGIJA VMS Regvart
Predmet Predavač	INTERNE BOLESTI Prim. dr. Hrvoje Harambašić	
Predmet Predavač	INTERNE BOLESTI VMS Ana Šoldra	
Predmet Predavač	KIRURGIJA Prof. dr. Ivan Prpić	

Radno iskustvo

Nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja, Katarina Trbović javlja se na natječaj Opće bolnice Karlovac [16]. Na radnom mjestu anesteziološkog tehničara zapošljava se 15. srpnja 1964. godine i time postaje prva anesteziološka tehničarka na Odsjeku. Tek će se 1973. godine na radna mjesta anestezioloških tehničara zaposliti Katica Pruginić i Dragica Bedeniković [7].

Zbog potrebe za poslijeoperacijskom skrbi bolesnika, 1963. godine u sklopu kirurgije osniva se „šok soba“, odnosno jedinica/soba za intenzivan nadzor, praćenje i liječenje teško oboljelih pacijenata, s 4 kreveta. Uz liječnike, o bolesnicima u „šok sobi“ brinule su se bolničarke Milka Rosić, Milica Basara i bolničar Jozo Vidić [17]. Rad se odvijao u tri smjene. Glavna sestra kirurgije u to je vrijeme bila Dubravka Fišer [7]. Gordana Božić Oroši će 1965. postati glavna sestra „šok sobe“ [17, 18].

Odnosi između liječnika i medicinskih sestara bili su vrlo profesionalni. „Liječnici su cijenili i poštovali medicinske sestre jednako kao i njegovatelje i bolničare“ [7].

Iako je kirurgija radila u jednoj operacijskoj sali na 2. katu bolnice, dva liječnika nisu bila dovoljna za rad tijekom 24 sata. Zbog nedostatka liječnika, sestra Trbović dugo je obavljala funkciju anestezičara „u početku pod nadzorom, a kasnije i samostalno i uz stalnu pripravnost jednog od anesteziologa“ [4]. Formalno obrazovanje nije polazila, nego je učila od liječnika. Doktor Jerinić u svojim sjećanjima navodi: „Mene je eter narkozu učila časna sestra Leokadija Grgurina, a ja sam učio sestru Trbović koja je brzo usvajala znanje i bila je vrlo spretna. Znala je intubirati pacijente.“ [18]. Dolaskom liječnika Darka Jerinića i Vjenceslava Kiseljaka sa specijalizacije 1965. godine, sa sestrom Trbović formira se tim koji će provoditi anesteziju [4].

Sestra Trbović uvodila je pacijente u anesteziju primjenjujući inhalacijsku anesteziju eterom. Prije uvoda u anesteziju bolesnicima se pratio EKG i saturacija. Za vrijeme operacije ručno je ventilirala zrak onoliko dugo koliko je bilo potrebno jer nije bilo aparata za umjetnu ventilaciju. U operacijskoj sali nosila je zeleno-plavu uniformu, odnosno haljinu. Uniforme su se šivale i prale u bolnici [7].

U ožujku 1968. godine osnovan je Odsjek⁴ za anesteziju i reanimaciju u sklopu kirurgije [4]. Za glavnu sestru Odsjeka postavljena je sestra Trbović [7].

Od 25. kolovoza 1977. godine, za vrijeme odsustva, zamjenjuje Gordanu Božić, glavnu sestru Službe anestezije i reanimacije OOUR-a medicinsko-uslužne djelatnosti [19].

Kad je 1979. godine prim. Vjenceslav Kiseljak u bolnici osnovao ambulantu za bol, [20] uz poslove glavne sestre Odsjeka, obavljala je poslove u ambulanti. Bila je prva medicinska sestra koja je radila u ambulanti za bol. Ambulanta je radila dva puta tjedno u prostorima nefrološke ambulante. Od metoda za ublažavanje i uklanjanje boli koristila se uglavnom transkutana nervna stimulacija (TENS) i akupunktura [7].

U Karlovačkom tjedniku objavljen je 22. siječnja 1981. godine natječaj za radno mjesto glavne sestre Odsjeka za opću anesteziju Anestezijske službe Medicinskog centra „Dr. Dragomir Drakulić-Puba“ Karlovac [21]. Od 25. veljače 1981. do 28. veljače 1989. godine obavljala je dužnost glavne sestre Odsjeka za anesteziju u Službi anestezije i reanimacije Medicinskog centra [22, 23, 24]. Kao glavna sestra Odsjeka bila je zadužena za raspored i organizaciju rada anestezioloških tehničara, provjeru ispravnosti anestezioloških aparata, vođenje evidencije o sterilizaciji potrebnog materijala i asistiranje pri operaciji u sali [7].

Od 1. lipnja 1989. godine nastavlja raditi kao glavna anesteziološka tehničarka Odsjeka za anesteziju u Službi anestezije i reanimacije u Medicinskom centru [25].

Početak Domovinskog rata dolazi do reorganizacije zdravstvenog sustava, izrade detaljnog plana rada tijekom ratnih zbivanja i uspostave ratnih bolnica⁵. Od 1. kolovoza 1991. godine s jedinicama Zbora narodne garde i MUP-a, formirani kirurško-medicinski tim Medicinskog centra Karlovac odlazi raditi u Topusko i Lasinju. Tim su činili anesteziolozi, kirurzi, ginekolozi, stomatolozi, medicinske sestre / medicinski tehničari i vozači [4]. Organizator i voditelj tima bio je kirurg Ninoslav Šikić. Na bojište u Topuskom raspoređuju se anesteziolozi Nikola Nesanović, Nebojša Vranić, Josip Žunić, Snježana Gučanin i Zlatko Vergot te anestezi-

ološki tehničari Goran Gorščak, Ivanka Kikić, Katarina Trbović, Jozo Vidić i Đurđa Kralj. Na bojište u Lasinji odlaze anesteziolozi Anton Čop i Mirjana Persoli-Gudelj te anesteziološki tehničari Dragica Bedeniković, Nevenka Galović i Goran Gorščak [26]. Sestra Trbović zajedno s kirurzima Ninoslavom Šikićem i Brunom Kurelićem te anesteziolozima Zlatkom Vergotom i Josipom Žunićem odlazi raditi u Ratnu bolnicu Topusko koja se nalazila u prostorima stare bolnice Lječilišta. Od instrumenata i pribora imala je tek ono što je u tom trenutku uspjela ponijeti: anesteziološki aparat, nekoliko endotrahealnih tubusa i anestetike.

Bila je zadužena za asistiranje prilikom operacija i zbrinjavanje rana te navodi: „Tada nisu bili najbolji sterilni uvjeti za rad. U jednoj dvorani istovremeno se provodilo nekoliko operacija na različitim pacijentima.“ [7].

U bolnici su se zbrinjavali ranjenici, ali i civili uslijed pogoršanja kroničnih bolesti. Unaprijed definiranom organizacijom rada liječnika i medicinskih sestara/tehničara, podjelom zadataka i dobrom trijažom bolesnika, spašeni su brojni životi [27].

U Topuskom je sestra Trbović provela 20 dana i za to vrijeme nije imala kontakt s obitelji. Za svoj rad i sudjelovanje u ratu dobila je spomen-pločicu od zapovjednika Ratne bolnice Topusko, dr. Ninoslava Šikića. Svake godine rado se odaziva na pozive povodom obilježavanja dana formiranja Ratne bolnice Topusko [7].

Reorganizacijom Medicinskog centra i izdavanjem Opće bolnice Karlovac [28] od 1. veljače 1995. godine, sestra Katarina obavlja funkciju glavne medicinske sestre Odsjeka za anesteziologiju u Službi za Anesteziologiju i intenzivno liječenje Opće bolnice Karlovac gdje je radila do umirovljenja [29].

Sestra Malena ponosno ističe: „Cijeli radni vijek provela sam na anesteziji. Iako mi je bilo izrazito stresno, nikada mi nije palo na pamet da promijenim službu“ [7].

U mirovinu je otišla 1. siječnja 2009. godine, s punih četrdeset i pet godina staža i dvije godine ratnog staža [30].

Zaključak

Rekonstrukcijom osobnog i profesionalnog puta Katarine Trbović dobivamo uvid u organizaciju školovanja medicinskih sestara i djelokrug rada anestezioloških tehničara od šezdesetih godina prošlog stoljeća do početka 21. stoljeća.

Sestra Trbović bila je prva, i dugo vremena, jedina anesteziološka sestra na Odsjeku. Formiranjem tima za primjenu anestezije, kirurzi više nisu obavljali posao anestetičara. Razgraničenje djelokruga rada anesteziologa i kirurga doprinosilo je boljoj organizaciji i kvaliteti rada.

Sudjelovanje u Domovinskom ratu i rad u Ratnoj bolnici Topusko opisuje s ponosom, ali i kao razdoblje popraćeno teškim uvjetima rada. Osnivanje ratnih bolnica s ciljem rasterećenja postojećih bolnica i približavanje zdravstvenih djelatnika mjestima stradavanja omogućavalo je pružanje brze i pravovremene medicinske skrbi.

Bogatim radnim iskustvom sestra Trbović bila je neformalni mentor mnogobrojnim generacijama karlovačkih liječnika i anestezioloških tehničara.

⁴ Ustroj bolnice bio je prema službama unutar kojih su se nalazili odjeli/odsjeci. Izvor: Opća bolnica Karlovac. Pravilnik o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta. Ur. br. 02-01-3/2-23 Karlovac, 27. siječnja 2023. [pristupljeno: 30. listopada 2023.], dostupno na: SISTEMATIZACIJA_30012023112438_smanjeno.pdf (obk.bolnica-karlovac)

⁵ Ratna bolnica Topusko (2. 8. 1991. – 14. 9. 1991.) osnovana je na inicijativu Glavnog sanitetskog stožera Ministarstva zdravstva s konkretnim zadacima na terenu: 1) liječiti stanovništvo koje je sve teže dolazilo po pomoć u karlovačku, sisačku bolnicu ili zagrebačke bolnice, 2) omogućiti što ranije i kvalitetnije zbrinjavanje ranjenika, 3) u području Topuskoga provoditi higijenske i epidemiološke mjere [27].

Zahvala

Autorice zahvaljuju Katarini Trbović na informacijama o njezinu životu i radu te ustupljenim fotografijama i dokumentima. Zahvaljuju prim. dr. Darku Jeriniću i višoj medicinskoj sestri Milici Basara na informacijama o njezinu profesionalnom putu. Posebnu zahvalu upućuju Mariju Dudasu i Snježani Mirilović, mag. med. techn., za pomoć u prikupljanju dokumenata iz pismohrane Opće bolnice Karlovac te pomoć prilikom pisanja rada. Također posebnu zahvalnost upućuju Sandi Franković, bacc. med. techn., prof. sociologi-

je, na posvećenom vremenu, nesebičnoj pomoći i poticaju na pisanje ovog rada u sklopu predmeta Istraživanje i istraživačke metode na diplomskom studiju sestrinstva Medicinskog fakulteta u Zagrebu.

Authors declare no conflict of interest.

Nema sukoba interesa.

Literatura / References

- [1] Jukić M, Carev M, Karanović N, Lojpur M. Anestezija i intenzivna medicina za studente. [Pristupljeno: 11. rujna 2023.] Dostupno na: <http://neuron.mefst.hr/docs/katedre/anestezijologija/Skripta%20anestezijologija%20i%20intenziva.pdf>
- [2] Jukić M, Carev M, Karanović N, Lojpur M. Anestezijologija i intenzivna medicina za studente medicine, dentalne medicine i zdravstvene studije. Split: Medicinski fakultet u Splitu. 2017.
- [3] Meeusen VC, van Zundert AA, Knape HT. History of non-medical professionals in anaesthesia. 2012; 25 (2): 7.
- [4] Polović D. 160 godina Opće bolnice Karlovac. Karlovac: Opća bolnica Karlovac. 2006.
- [5] Katarina Cvitko. Rodni list. Gornje Prekrižje. Br. 238-06-05/8-08-2; 9. rujna 2008. (privatno vlasništvo)
- [6] Gornje Prekrižje. Acta Croatica. [Pristupljeno: 12. lipnja 2023.] Dostupno na: https://actacroatica.com/hr/location/gornje_prekrijze/
- [7] Katarina Trbović. Usmeno svjedočanstvo zabilježile Branka Brozović, Iva Gerić, Tomislava Gospočić, Maja Sladić, Lucija Vuković 3. travnja 2023.
- [8] Katarina Trbović. Vjenčani list. Ogulin. Br. 2133-08-00-22-1; 24. studenog 2022. (privatno vlasništvo)
- [9] Medicinska škola Karlovac. [Pristupljeno: 12. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://medicinskaskola-ka.hr/o-skoli/>
- [10] Katarina Trbović. Usmeno svjedočanstvo zabilježile Branka Brozović i Iva Gerić 4. listopada 2023.
- [11] Mirilović S, Franković S, Zorka Lasić (Lička Jasenica, 5. lipnja 1930. – Karlovac, 19. lipnja 2023.) Rad, red i obrazovanje. Sestrinski glasnik u pripremi za objavu
- [12] Pismohrana Medicinske škole Karlovac. Matična knjiga učenika 1960. – danas.
- [13] Katarina Trbović. Svjedodžba o završnom ispitu. Škola za medicinske sestre u Karlovcu šk. god. 1963./64. Br. 412 (privatno vlasništvo)
- [14] Katarina Trbović. Viša škola za medicinske sestre i tehničare Zagreb. Indeks kolegija. Br. 4548. B. Studeni 1977. (privatno vlasništvo)
- [15] Katarina Trbović. Diploma. Viša škola za medicinske sestre i zdravstvene tehničare u Zagrebu. Br. 4548/1977. 5. ožujka 1980. (privatno vlasništvo)
- [16] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Cvitko Katica – molba po natječaju. Narodni Odbor Općine Karlovac, Medicinski centar Karlovac. Br: 4912/1. Karlovac, 24. lipnja 1964.
- [17] Milica Basara. Usmeno svjedočanstvo. Zabilježila Snježana Mirilović 23. listopada 2023.
- [18] Darko Jerinić. Usmeno svjedočanstvo. Zabilježila Snježana Mirilović 23. listopada 2023.
- [19] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Rješenje o zamjeni. Medicinski centar „Dr. Dragomir Drakulić-Puba“ Karlovac. OOUR Medicinsko uslužne djelatnosti. Karlovac, 19. rujna 1977.
- [20] Opća bolnica Karlovac. Odjel anestezije, reanimatologije, intenzivne medicine i liječenje boli. [Pristupljeno: 15. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://www.bolnica-karlovac.hr/odjel-za-anestezijologiju-reanimatologiju-i-intenzivnu-medicinu/60-odjeli/odjel-za-anestezijologiju-reanimatologiju-intenzivnu-97-ambulanta-za-lijeenje-boli.html>
- [21] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Molba. Br: 01/5-415/1. Karlovac, 28. siječnja 1981.
- [22] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Odluka o izboru kandidata. Medicinski centar „Dr. Dragomir Drakulić-Puba“ Karlovac. Br: 01/5-415/1. Karlovac, 26. veljače 1981.
- [23] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Molba komisiji za prijem i otpust radnika. Medicinski centar „Dr. Dragomir Drakulić-Puba“. Br: 01/5-404/1. Karlovac, 30. siječnja 1985.
- [24] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Rješenje o zaposlenju. Medicinski centar „Dr. Dragomir Drakulić-Puba“ Karlovac. Br: 01/5-404/1. Karlovac, 2. ožujka 1985.
- [25] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Odluka o zaposlenju. Medicinski centar „Dr. Dragomir Drakulić-Puba“ Karlovac. Br: 01 5-1553. Karlovac, 31. svibnja 1989.
- [26] Žunić J, Jerinić D, Kiseljak V, Vergot Z, Persoli-Gudelj M. Služba za anesteziju, reanimatologiju, intenzivnu medicinu i liječenje boli – Domovinski rat. [Pristupljeno: 21. listopada 2023.] Dostupno na: <https://www.bolnica-karlovac.hr/odjel-za-anestezijologiju-reanimatologiju-i-intenzivnu-medicinu/60-odjeli/odjel-za-anestezijologiju-reanimatologiju-intenzivnu/96-domovinski-rat.html>
- [27] Žunić J, Medved I, Strikić N. Liječenje ranjenika u Ratnoj bolnici Topusko. Liječničke novine. 2021; (204); 80–3.
- [28] Opća bolnica Karlovac. Upravno vijeće. Statut Opće bolnice Karlovac, ur. br. 02-01-1/40-22. Karlovac, 2022. [Pristupljeno: 7. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://www.bolnica-karlovac.hr/137-opci-akti/374-opci-akti.html>
- [29] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Odluka Upravnog vijeća Medicinskog centra o preuzimanju djelatnika nakon statusnih promjena od 21. 5. 1994. Opća bolnica Karlovac. Br: 01/3-246/353. Karlovac, 23. siječnja 1995.
- [30] Pismohrana OB Karlovac. Osobni dosje Katarina Trbović. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Područna služba u Karlovcu. Br: 01/3-2385-08. Karlovac, 8. rujna 2008.